

1.ÜNİTE

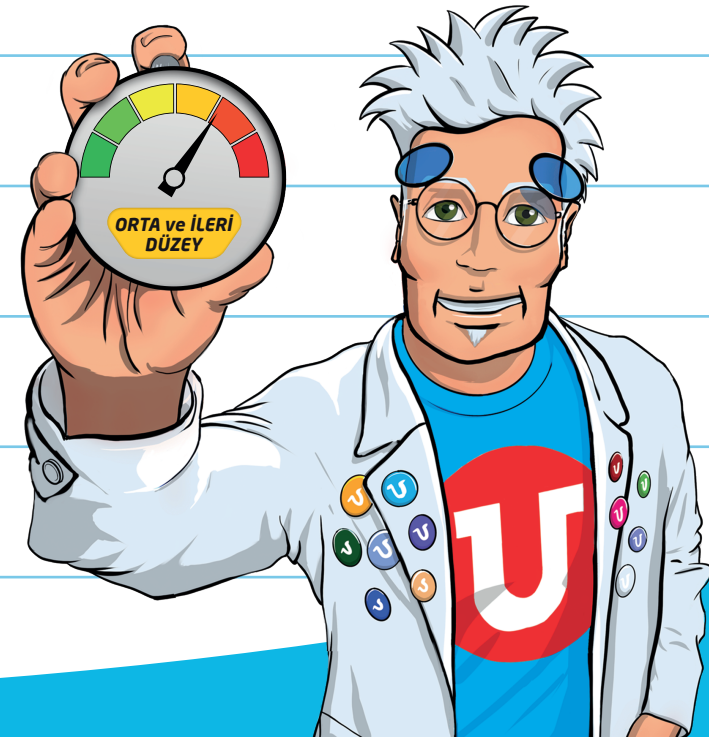

TYT Orta ve İleri Düzey Türkçe Soru Bankası

Yazım Kuralları - III

FATMA GÜL ÖRS

YAZIM KURALLARI-III

de'nin yazımı

→ Türkçede iki çeşit "de" vardır:

Ek olan - de

Bağlaç olan de

Ek olan - de

- Ek olan “de” -diğer ekler gibi sözcüğe bitişik yazılır.
- Ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlıdır. “-de, -da, -te, -ta” şeklinde kullanılabilir. İsmi hal eki olan bu ekin ana görevi eklendiği sözcüğü tümleş görevine sokmaktır.

Örnek:

- Bu konu kitapta yer almıyor. (yer bildiren tümleş)

★ **NOT:** Ek olan “de” cümleden çıkarıldığında cümlede anlatım bozukluğu oluşur.

Örnek:

- Bu konu kitapta yer almıyor. (Anlatım bozuldu.)

Bağlaç olan - de

- Öncesinde yer alan sözcükten ayrı yazılır.
- Ünlü uyumuna bağlıdır, ünsüz uyumuna bağlı değildir “de, da”, olur; “te, ta” olmaz.

Örnek:

- Bugün Ayşe de bizimle bu etkinlikte yer alacak.

★ **NOT:** Bağlaç olan “de” cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamı bozulmaz.

Örnek:

- Bugün Ayşe bizimle bu etkinlikte yer alacak.

ki'nin yazımı

→ Türkçede 3 farklı "ki" vardır. :

Sıfatlaştıran ki

İlgi zamiri

Bağlaç

YAYINLARI

Sıfatlaştıran ki

- Addan, yer ya da zaman anlamlı belirtme sıfatı türeten yapım ekidir, bitişik yazılır.

Örnek:

- Sokaktaki adam
- Akşamki film

İlgi zamiri

- Adın yerini tutar bitişik yazılır.

Örnek:

- Benim kardeşim seninkinden çalışkan. Bizimkiler Ankara'ya gitti.

Bağlaç

→ Ek değil sözcüktür; kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır.

Örnek:

→ Gördüm ki bu iş böyle gitmeyecek, planlarda değişiklik yaptım.

→ Neşeli ol ki genç kalasın.

★ NOT:

→ Eylemlerden sonra gelen ki'ler hep ayrı yazılır.

→ ki'nin bitişik yazıldığı bağlaçlar:

S İ M B O H Ç A M (SİMBOHÇAM)

mi'nin yazımı

- “**mi**” sözcüğü tek başına bir anlam taşımaz, kullanıldığı cümlelerde sözcükler arasında anlam ilgisinin oluşmasını sağlar.

Örnek:

- Sınava sen de girecek misin?
- Akşam oldu mu eve döner.
- Güzel mi güzel bir ev

★ **NOT:** “mi” cümleye hangi anlamı katarsa katsın ayrı yazılır. mi'den sonra bir ek geliyorsa gelen ek mi'ye bitişik yazılır.

Örnek:

- “Pikniğe gidecek misiniz?”

Dünya, Güneş, Ay Sözcüklerinin Yazımı

- Gökbilim ve coğrafyayla ilgili konuların anlatımında dünya, güneş, ay sözcükleri büyük harfle başlanarak yazılır. Bu sözcükler gökbilim ve coğrafyayla ilgili konular dışında kullanıldığında küçük harfle yazılır.

Örnek:

- Ay Dünya'nın uydusudur,
- Dünya da Güneş'in uydusudur.
- Karşı duvara güneş vurdu.

Sayıların Yazımı:

★ : Bilimsel kesinlik bildiren konularda sayılar rakamla gösterilir.

Örnek:

→ Türkiye'nin yüzölçümü 780.576 km² dir.

★ : Bilimsel kesinlik bildirmeyen konularda sayılar yazıyla gösterilir. Bu tip sayıları yazıya geçirirken sayı her basamağı ayrı olmak üzere ayrı ayrı yazılır.

Örnek:

→ Ailesinden on beş yaşında ayrılmış.

→ Çarşıda iki yüz elli lira harcadım.

Sayıların Yazımı:

★: Çok sıfırlı sayılarda ilk sayıdan sonraki basamaklar yazıyla gösterilebilir.

Örnek:

→ Piyangodan 8 milyon çıkmış.

★: Rakamla yazılmış bir sayıya getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılır ancak getirilen ek okunuşa ve ünlü-ünsüz kurallarına uymalıdır.

Örnek:

→ Kardeşim 2'inci sınıfa gidiyor.

Kardeşim 2'nci sınıfa gidiyor.

→ 1923'de Ankara'da doğmuş.

923'te Ankara'da doğmuş

★ **NOT:** Bankacılıkla ilgili işlemlerde, senetlerde, çeklerde sayıların bitişik yazılması gerekir.

Kısaltmaların Yazımı:

Büyük Harfli Kısaltmaların Yazımı:

- Kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri alınır.
- Kısaltmada nokta kullanılmaz.
- Kısaltmaya getirilen ekler kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılır. Bunun sebebi, kısaltmalarda nokta bulunmamasıdır.
- Kısaltmaya ek getirilirken son sesin okunuşu esas alınır.

Örnek:

- ODTÜ'den mezun olduktan sonra yurt dışına gitti.
- Sınav sorularını hazırlarken TDK'nin sözlüğünü ve yazım kılavuzunu esas alın.
- TRT'de yayımlanan bu programı keyifle izliyorum.

★ **NOT:** T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) diğer kısaltmaların aksine nokta kullanılarak yazılır.

★ **NOT:** Kimi büyük harfli kısaltmalar sözcüklerin ilk sesiyle oluşturulmaz.

Örnek:

→ **TARİŞ:** Tarım Satış Kooperatifleri Birliği

→ **ASELSAN:** Askerî Elektronik Sanayi

Küçük Harfli Kısaltmaların Yazımı:

★ : Ölçü ve Element Kısaltmaları:

- Bu kısaltmalarda, kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri kullanılır.
- Kısaltmada nokta kullanılmaz.
- Kısaltmaya getirilen ekler kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılır.
- Kısaltmanın okunuşunda kısaltmayı oluşturan sözcüklerin okunuşu esas alınır.

Örnek:

- Yolun 10 km'sini yürüdük.
- Burada 5 kg'dan çok un var.
- Altının g'ını piyasa fiyatının üzerinde almışsın.

★ **NOT:** Üslü kısaltmalarda kesme işareti kullanılmaz.

Örnek:

- m² sini

★: Diğer Küçük Harfli Kısaltmalar :

- Bu kısaltmalarda, kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri kullanılır.
- Ölçü ve element kısaltmalarından farklı olarak kısaltmanın sonunda nokta kullanılır.
- Kısaltmada nokta kullanıldığı için kısaltmaya getirilen ek kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılmaz.
- Kısaltmanın okunuşunda kısaltmayı oluşturan sözcüklerin okunuşu esas alınır.

Örnek:

- 19. yy.dan sonra Türk edebiyatı üzerinde Fransız edebiyatının izleri görülür.
- Alm.dan İng.ye çeviri yapmak için her iki dile de hâkim
- olmak gerekir.
- 8 No.lu sınıfta 3. sınıf öğrencileri ders görüyor.
- vb. Prof. Av.

★ **NOT:** Görüldüğü gibi nokta yalnızca kısaltmanın sonunda yer alır.

Kesme İşaretinin Kullanımı (') :

★ : Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

Örnek:

→ Aydın'da oturuyorum.

→ Türkiye'm, cennetim...

→ Türk'üm.

★: Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

Örnek:

→ Türkçe

→ Aydınli Ahmetler

→ Türkçenin

→ Müslümanlık

→ Mehmetler

→ Müslümanlıkta

→ Hristiyanlık

→ Yakup Kadriler

→ Hollandalıdan

→ Avrupalı

→ Türklerin

→ Hristiyanlıktan

→ Avrupalılařmak

→ Türklüğün

→ Atatürkçülüğün

→ Avrupalılařmak

→ Türkleřmekte

★ : Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ Nihat Bey'e

Ayşe Hanım'dan

→ Mahmut Efendi'ye

Enver Paşa'ya

★ : Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur.

Örnek:

→ TBMM'nin

TDK'nin

BM'de

→ ABD'de

TV'ye

★: Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ 1985'te

8'inci madde

2'nci kat

★: Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır:

Örnek:

→ Bir ok attım karlı dağın ardına Düştü n'ola sevdiğimin yurduna

→ İl yanmazken ben yanarım derdine Engel aramızı açtı n'eyleyim

★: Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

- a'dan z'ye kadar
- b'nin m'ye dönüşmesi
- Türkçede -lık'la yapılmış sözler

★: Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

- Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.
- 12 Temmuz 2010 Pazartesi'nin TDK için önemi büyüktür.

★: Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz:

Örnek:

- Türkiye Büyük Millet Meclisine
-
- Türk Dil Kurumundan

★ **NOT:** İSTİSNA Avrupa Birliği'nde

★: Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz:

Örnek:

- Boğaz Köprümüzün güzelliğı,
- Konya Ovamızın bitki örtüsü
- Kuşadamızdaki liman

★ **NOT:** Özel adlar yerine kullanılan “ö” zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

★ **NOT:** Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce konur:

Örnek:

→ Yunus Emre'nin (1240-1320), Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu)

★: Ancak cins isimler için yapılan açıklamalarda yay ayrıktan sonra doğal olarak kesme işaretine gerek yoktur:

Örnek:

→ İmek fiili (*ek fiil*)nin geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir.

★ **NOT:** Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, sözcüğün ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır:

Örnek:

→ vb.leri Alm.dan İng.yi m2ye

★ **NOT:** Unvanlardan sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz:

Örnek:

- Cumhurbaşkanıca, Başbakanca
- Türk Dil Kurumu Başkanına göre

★ **NOT:** Belli bir kanun, tüzük, yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan kanun, tüzük, yönetmelik sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır:

Örnek:

- Bu Kanun'un 17. maddesinin c bendi...
- Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre...

★ **NOT:** Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ek-ten önce kesme işareti kullanılır:

Örnek:

→ Hisar'dan

→ Boğaz'dan

Düzelme İşareti (^)

★: Türkçeye Arapça ya da Farsçadan girmiş kimi sözcüklerde k, g ünsüzlerinden sonra gelen a, u ünlüleri üzerine konur. Ünlülerin üzerine konan bu işaret, ünlüden önceki k, g ünsüzlerinin ince okunması gerektiğini gösterir.

Örnek:

→ rüzgâr

dükkân

→ tezgâh

hikâye

★: Harfleri bir, söylenişleri ve anlamları ayrı olan kimi yabancı sözcüklerin okunuşlarını ayırmak için, uzun olan ünlüsü üzerine konur:

Örnek:

→ adet (sayı)

→ âdet (alışkanlık)

→ yar (uçurum)

→ yâr (sevgili)

→ hala (birine göre, babasının kız kardeşi)

→ hâlâ (şimdiye dek ya da o zamana dek, henüz)

★: Özel adlarda ve yazımı devletçe belirlenmiş yer adlarında da bu işaret korunur:

Örnek:

→ Kâzım

→ Nâbi

→ Lâdik

→ Felâhiye ...

★: Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır:

Örnek:

- (Türk) askeri askerî (okul)
- (İslam) dini dinî (bilgiler)
- (fizik) ilmi ilmî (tartışmalar)
- (Atatürk'ün) resmi resmî (kuruluşlar)

★ **NOT:** Nispet eki alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır:

Örnek:

- millîleştirmek
- millîlik
- resmîleştirmek
- resmîlik vb.